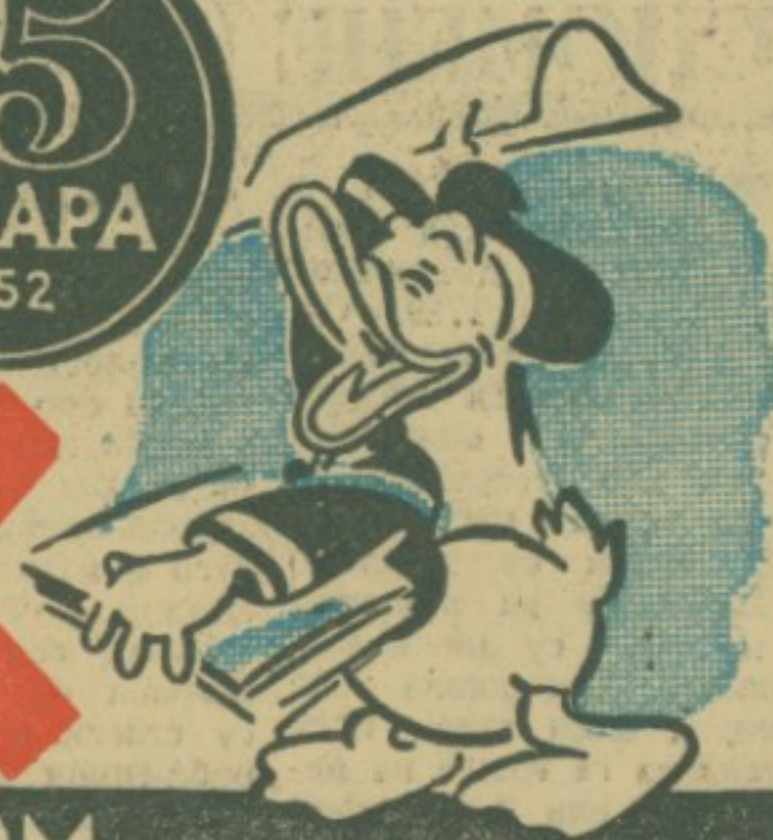


ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

15
ДИНАРА
1952



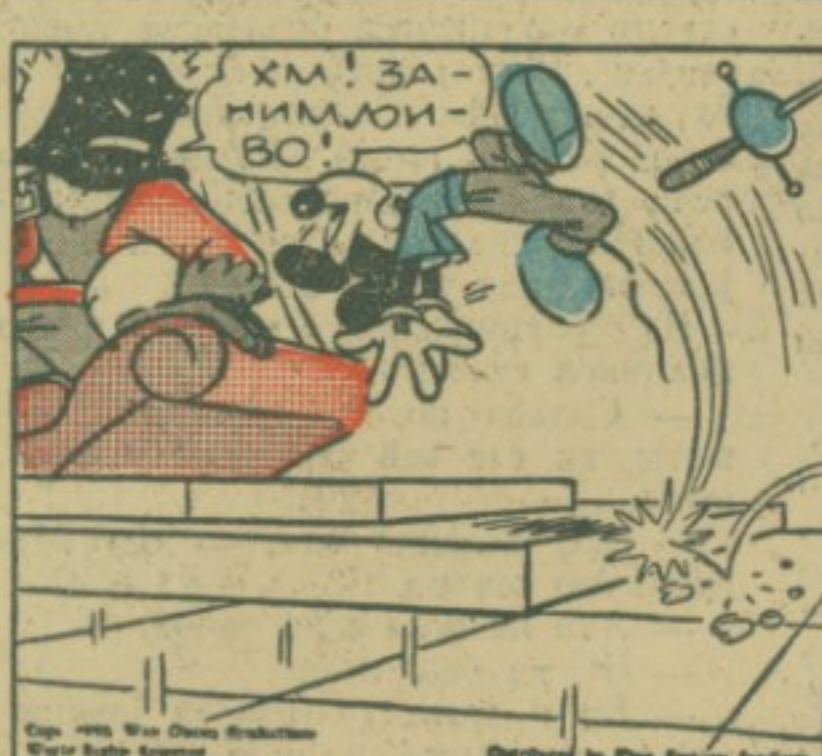
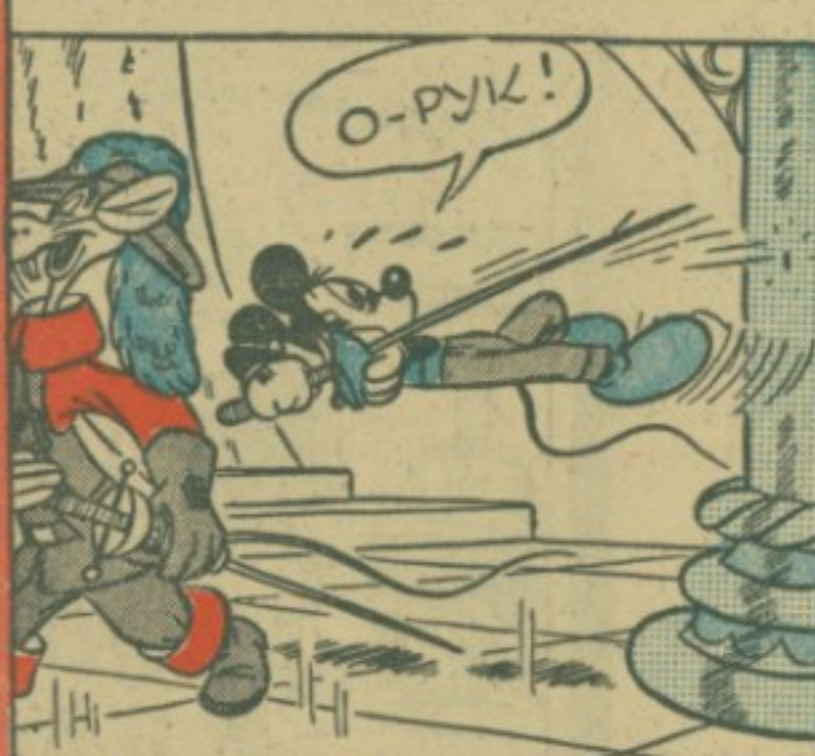
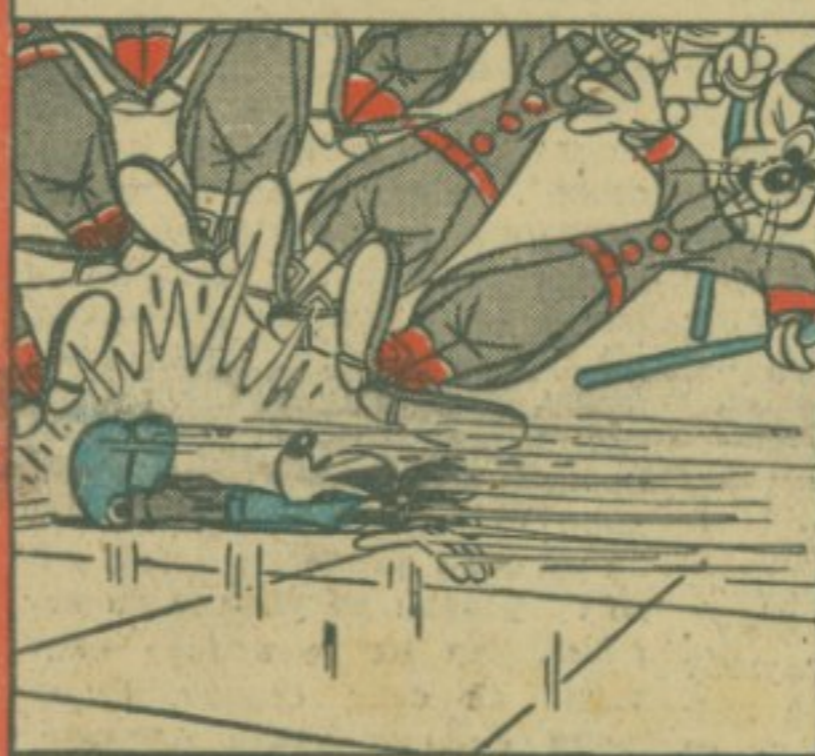
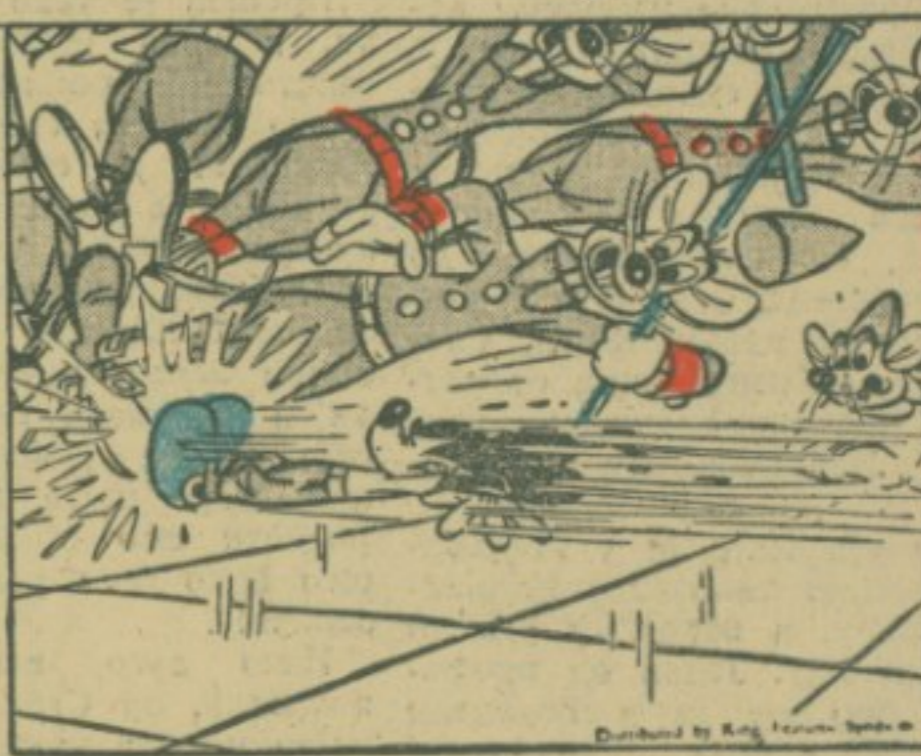
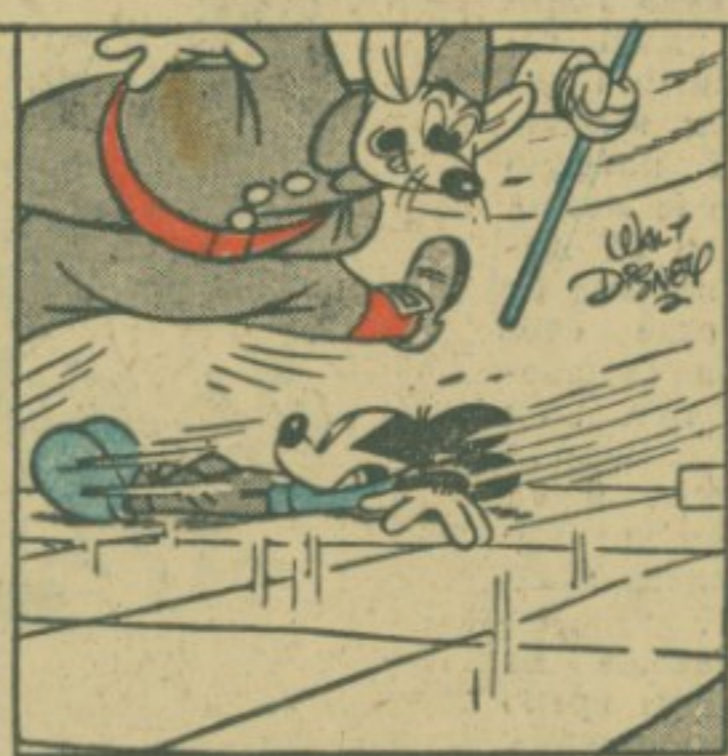
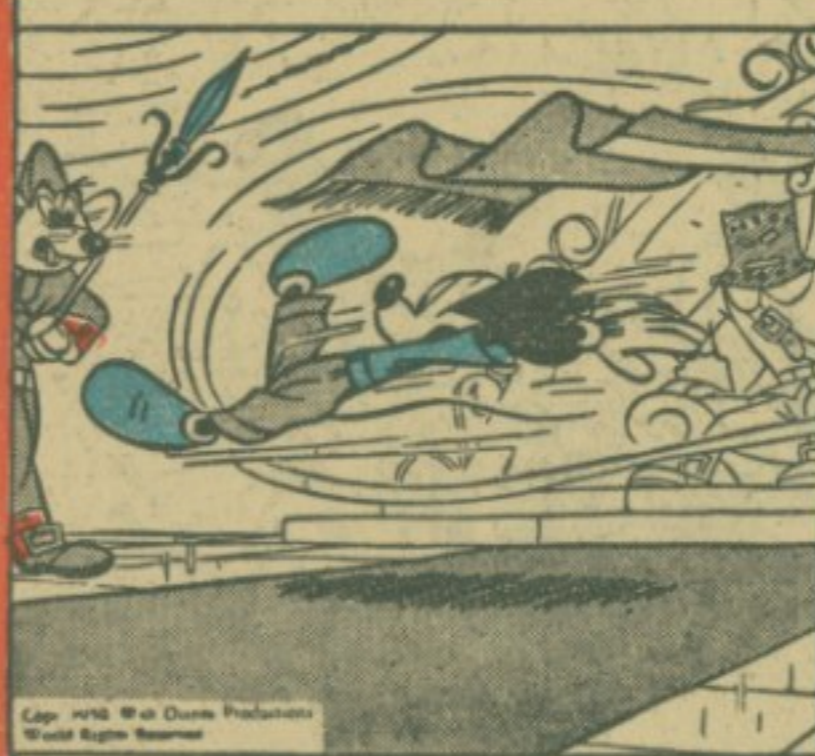
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVIII — Број 234 — Субота, 23 јун 1956

МИКИ

збоде и незбоде у Мишојотланији

6



УСПОМЕНЕ СТАРОГ СЛОВЕНЦА

О ГОДИНИ 1812

Родио сам се у Худини код Стрече, у Долењској, године 1789. Суседи су ме назвали Јаковом Андрејем, а у парохијској књизи записан сам као Андреја Пајк. Моји родитељи нису били imuни, имали су деветоро деце. Хтели су да постанем господин, зато су ме послали у школу. Али школа хоће и новац, а моји стари нису баш хтели да га троше на мене. Зато сам још и у трећем разреду имао бос у школу.

Тако почињу занимљиве успомене Андреја Пајка, које је он као седамдесетогодишњи старац делом сам забележио, а делом казивао словеначком књижевнику Јосипу Јурничу. Пајковим успоменама Јурнич је дао књижевни облик и објавио их 1865 године. То су „Успомене старог Словенца“ и углавном се односе на бурно време Наполеонових ратова, када је цела Европа била узбуркана, а један део словеначких земаља припадао француским илирским покрајинама, Илрији, која је имала своје седиште у Љубљани. Оно што је доживео Андреја Пајк, кога је вишок времена отргао од домаће земље, витлајући га све до руских степа, била је и судбина многих наших људи, Словенца и Хрвата, које су ратни и политички догађаји учинили Наполеоновим поданицима.

Андреја Пајк је у Љубљани свршио такозвану нормалну школу, а потом се уписао у гимназију. Један од професора био му је и Валентин Водник, чувени словеначки књижевник и просветитељ. Сиromaшки је живео Андреја у Љубљани, јер од куће ни новчића није примао.

Француски заробљеник

Наполеон је, почетком јуна 1809, потукао аустријску војску код Ваграма на Дунаву, а поједини његови пукови већ раније су почели да продиру из Италије у словеначке земље. У бици код Раздертга, Французи су разбили аустријску посаду која је бранила утврђења. Аустријски командант побегао је пре но што је битка била завршена, а официри су се предали под у-

словом да их Французи пусте кућама, остављајући посаду на милост победнику. У тој посади био је и Андреја Пајк и много његових земаља, који су сад постали француски заробљеници. И тада настаје дуго и мучно путовање преко Италије у Француску.

После седамдесет дана пешачења од Раздертга, најзад су стигли у Лион. Ту су заробљеници подељени по различитим местима, а највише их је било упућено на пољопривредна имања. Пајку је одређен боравак у граду Неверу, где се убрзо разболео од пегавог тифуса. „О што нисам погинуо на Раздертга, био бих бар покопан у домаћој земљи!“ — жадао се он. Имао је тек 21 годину и снажни млађини организам одолео је тешкој болести. Кад је устао из постеље, није био ни за какав посао. Полагано се опорављао и учио је француски.

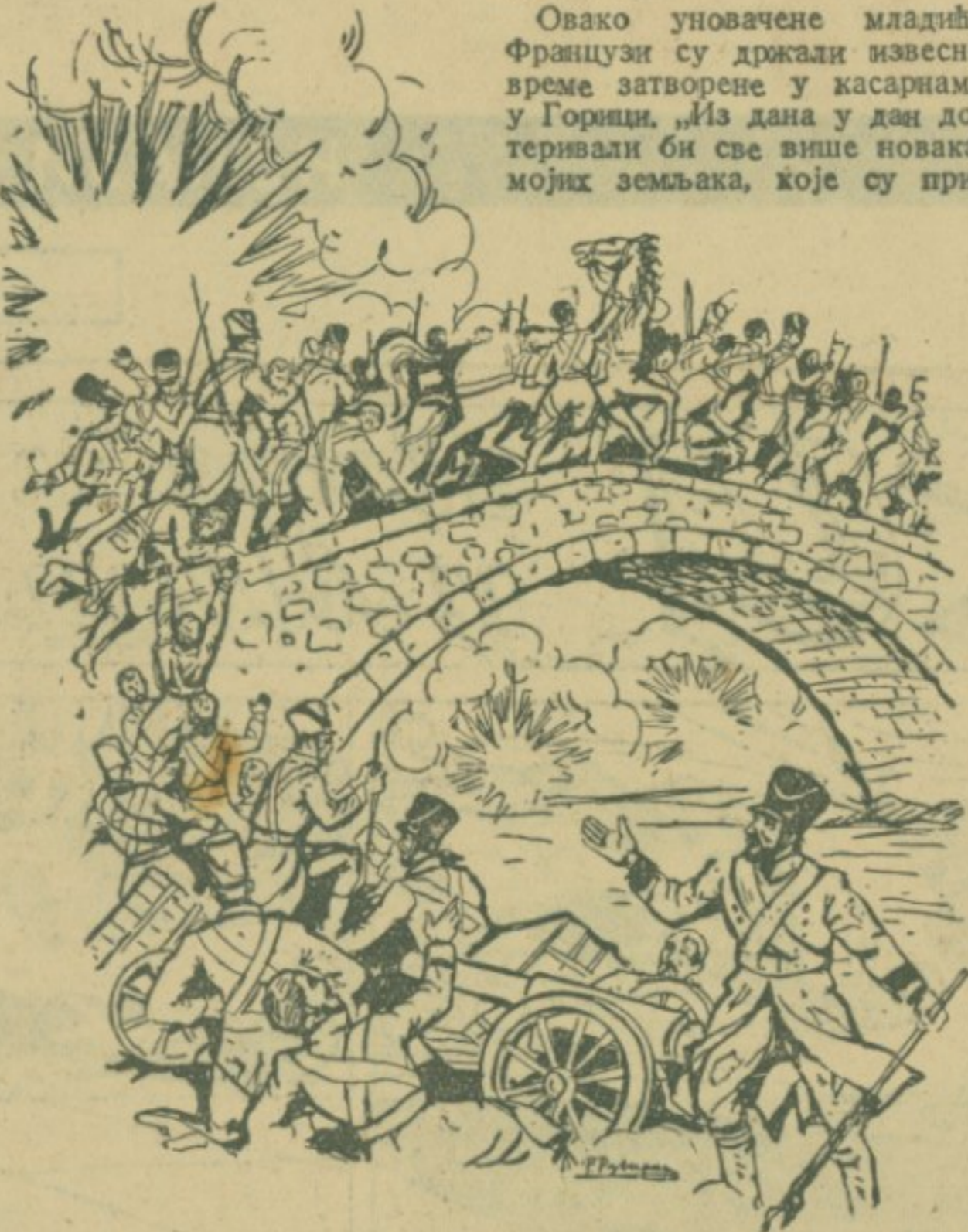
Веселе у родитељској кући

Прошла је тако пуна година, а онда једног дана саопштинске заробљеницима да ће се вратити својим кућама. Наполеон је свуда победио, и добио је оно што је желео, аустријског цара кћер за женоу. Била је то радост кад су се заробљеници, сада слободни људи, почели скупљати и спремати за пут. „Ми словеначког језика запевамо старе наше песме и од радости смо проливали сузе што ћемо опет угледати миши завичај“.

Иако дуго, пешачење на повратку, од Стразбура преко Рајне и кроз немачке државе, затим кроз Чешку и преко Дунава у Аустрију, бившим заробљеницима није изгледало тако тешко. Враћали су се својим кућама! После месец и по дана пешачења, Андреја Пајк је најзад стигао у родно место. „Ох како је веселе настао у родитељској кући кад су ме поново видели између себе. Родитељи, браћа и сестре плакали су од радости. Издалека су долазиле жене да ме питају како је овоме ил ир ономе, да ли је још жив. И како сам тужну вест морао да саопштим понекој жени, понекој мајци!“

Андреја Пајк био је опет код куће. Научио је да гово-

ри немачки, италијански и француски и добио је службу у некој француској управној установи. Али, то икису биле године када је човек могао да сам одлучује о својој судбини. Наполеон је припремао велики војни поход на Русију и на силу купио Француску у свим земаљама које су



биле под његовом влашћу, па тако и у Крањској, која је у октобру 1809 припојена илирским покрајинама. Био је то лов на људе. По словеначким селима забоше „рекрутне комисије“ које су хватале млађине и одводиле их. Пресретале су их заседе на друмовима, водиле се пољских радова и трагале за њима по шумима и брдима.

Бекство у шуму

На глас да ће „ловити“ млађине за француску војску, Андреја Пајк напусти службу и са својим братом и два друга побеже у шуму, где су се крили четрнаест дана. Једне

улујне ноћи, мрачне и кишовите, четири бегунца спусти се на друм у једну крчму. Мислили су да те ноћи неће наићи ловци. Али, тек што су били сели за сто, кад се споља зачуше повици који су најчачавали олују: „Држите их! Држите их!“ Били су то ловци на словеначке млађине, који су око крчме поставили заседе. И тако Андреју Пајка, његовог брата и два друга „уновачише“ у француску војску која се спрема да пође на Русију.

Овако уновачене млађине Французи су држали извесно време затворене у касарнама у Горници. „Из дана у дан дотеривали би све више новака, којих земаља, које су при-

У свом дневнику Андреја Пајк је забележио: о Љубља не до Смоленска 151 војнички марш. Био је то велики пут: кроз Италију и Француску, где се прикупљала главнина француске војске, потом кроз многобројне немачке државе, кроз Пољску, Литву и Русију до Смоленска. Чета којој је припадао Андреја Пајк сачињавала је комору, која је око Смоленска прикупљала храну. Иначе, „Илирски пук“ био је у залазници француских трупа које су пошле на Москву.

Од два пука — 14 људи

Већ у рану јесен 1812 француску војску почели су да унемиравају руски партизански одреди. Но, праве тешкоће су настале тек кад су стегли мразеви и први снег покрио земљу. Велика Наполеонова армија није била више нигде сигурна. Ол два баварска пука, казује Андреја Пајк, која су била упућена према Смоленску, вратило се само 14 људи. Пресрели су их руски партизани у једној шуми и потпуно уништили. А тада, са снегом и све већом хладноћом, почела је да расулу и Наполеонова главнина. „И кад смо видели да готово нико нема оружја ни коња, да су сви у ритима и да надиру ка Березини, нагнусмо и ми за њима“.

„Велика армија“ уствари више није постојала. Пут од Москве према Березини био је посејан безбројним лешевима људи и коња, одбаченим топовима, коморским колима и опљачканим предметима. Но, најстрашније је тек имало да дође: прелаз преко реке Березине. Ту је био само један мост и преко њега је требало да пређе сва та војска и расулу. Андреја је тражио брата, али никад га више није нашао. Два дана чекао је на мразу да некако и он пређе преко моста. У очајању дозивао је своје земаљке: „Овамо, овамо, ко је Словенац!“ Али, нико се није одазивао: „словеначки“ речи више није чуо. „Страшан је поглед био на овај мост на Березини. Поломљене оградне мосту. Ногоступи залеђени и због силне гужве с лева и десна падају људи у реку. У реди се боре и људи и коњи с хладним таласима и сантама леда. И мало је ко успео

да се извуче из ове страховне реке, ни онај који је у њу пао с моста ни онај јадник који се у њу бацао у нади да ће се некако домоћи друге обале“. А мост је усто био под сталном паљбом руских топова...

Ипак је прешао мост

После два дана чекања, Андреја Пајк ипак је успео да се угура у једну колону и да пређе мост. Али, друга обала донела је нове невоље: глад, беспутно лутање по огромним снежним пространима и сталне козачке нападе; нећивање под ведрим небом с ког се више није дизало. „Из дана у дан мраз је био све страшнији, а број смрзнутих све се више множио... За време шест маршева од Вилне до Ковна видео сам више лешева у снегу него живих људи на путу...“

Андреја Пајк удружио се с једним Саксонцем и заједно су лутали кроз снежну пустињу. Једног дана заробе их Козаци и приведу свом команданту: „Одакле си ти?“ — упита овај Андреју. „Словен из земаља код доњег мора, Илри!“ — „Пођи куд ти је драго са својим другом!“ — одговори козачки командант. „И не знајући куда да кренемо, пођосмо опет према Литви...“

Двадесет месеци живео је Андреја Пајк у једном литванском селу као заробљеник. Радио је тешкаке послове и спријатељио се с литванским сељацима, који су завољели Ендријоса, Андреју, странца из далеке земље код доњег мора, кога је ратни ветар донео у њихово село.

У јесен 1814 стиже глас у Литву да сви бивши заробљеници могу да се врате својим домовима. Дирљив је био Пајков опроштај од нових пријатеља. Млађини и девојке скупљали су се по селу да се опросте с Ендријосом, који се враћа у свој завичај. Од Куоне у Литви до Вишње Горе у Крањској путовао је 107 дана. Једини друг на путу „од његовог језика и рода“ био му је неки млади Хрват. Од „Илирског пука“ није остао ниједан Словенац. У своје село донео је само тужне гласе. А због његових прича о страшним ратним догађајима у руској земљи, сељаци су му дали надимак „Руски“, који му је остао до смрти. Поживео је 80 година.

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ

ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

Роман од И. АСИМОВА

(13)

у сектору Кентаура, чија је историја сезала хиљаде и хиљаде године уназад и чији је језик био толико архаичан да није било искључено да је баш он изданак оног изгубљеног митолошког језика који је у старим рукописима означаван именован „енглески“. На тој планети су чак имали посебну реч за човека тамне коже. Чему та посебна реч? — питао се тада. Нема посебне речи за људе плавих очију, великих ушију или коврцаве косе. Зашто би онда постојала за људе тамне коже?

Из размислања га је тргао чиновников глас:

— Судећи по подацима који су преда мном, ви сте већ долазили у ово надлештво.

— Да, долазио сам, — одговори Јуниц прилично оштро.

— Али не баш тако скоро.

— Не, не баш скоро.

— Ви и даље трагате за једним анализатором свемира који је нестало... — чиновник преврну неколико листова — ... пре 11 месеци и 13 дана?

— Да.

— За читаво то време није пронађен никакав траг томе човеку, а усто нема никаквих података да је икад био на територији Сарка.

— Али, последње што се о њему чуло било је да се налази негде у свемирском простору у близини Сарка.

Чиниолик подиже главу и за тренутак његове плаве очи задржаше се на Јуницу.

— Можда је и тако, али нема никаквих података који би говорили да је он на Сарку.

Нема података! Доктор Јуниц љутито стеже усне. То му већ месецима говоре и они из Међузвезданог бироа за анализу све-

мира. „Нема података, докторе Јуниц“. „Нама се чини да бисте своје време могли на нешто корисније да трошите, докторе Јуниц“, „Био ће се већ постарати да надлежни наставе тражење, докторе Јуниц“.



А то је, уствари, значило: „Престаните да трошите наш новац, докторе Јуниц“!

Све је почело, као што је чиновник тачно рекао; пре једанаест месеци и 13 дана по стандардном међузвезданом времену Два дана пре тога он се на свом редовном инспекционом путу спустио на Сарк, да тамо прегледа рад и резултате испоставе Међузвезданог бироа на тој планети. Међутим,

тај се пут претворно... ето у шта се претворио!

Преглед, рада испоставе на Сарку био је брзо обављен и Јуниц се већ спремао да напусти планету кад му је домаћи представник бироа, неки млад човек који је Јуницу остао у сећању једино по томе што је стално жвакао некаку гуму, немарно рекао:

— Стигла је нека порука од једног теренца, докторе Јуниц. По свој прилици ништа важно. Ви већ знате те људе.

Доктор Јуниц је бесно погледао млађина. Како се усуђује да с таквим презиром говори о „тим људима! Зажелео је да му каже да је и он пре петнаест година био „теренац“, али се у истом тренутку сетно да после три месеца теренског рада није више могао да издржи тај посао. Можда је баш тај незречени бес и био узрок што је поруку читао с нарочитом пажњом. А она је гласила:

„Молим да држите отворену линију с главним седиштем Међузвезданог бироа због детаљног обавештења изванредно велике важности. Тиче се читаве галаксије. Стижем у најкраћем року“.

Млађина је, изгледа, забављала ова порука. Жваћући лено своју гуму, он настави:

— Замислите само, господине: тиче се целе Галаксије! То је мало искупило чак и од једног теренца. Позвао сам га чим сам примио његову поруку, али нисам успео да дознам шта је тиме хтео да каже. Само је без престанка понављао да је живот свих становника Флорине у опасности. Ви сигурно знате да Флорина има пола милијарде становника. Имао сам утисак као да разговарам с неким психопатом. И, искрено говорећи, не бих желео да се нађем с њим сам у четири ока. Шта ви мислите о томе?

— Имате ли забележен цео тај разговор? — упита Јуниц уместо одговора.

— Да, господине.

После неколико минута тражења, млађини му најзад пружи комадић једног филма. Јуниц стави филм у „читач“, осветли га и намршти се.

(Наставиће се)

Отворивши врата једне од многобројних одаја дуж дугачког ходника, он му је ручком показао где да седне и без речи се повукао. Јуниц се нашао пред писаћим столом личног секретара потсекретара Управе за послове Флорине. Његову титулу и положај дознао је са светлеће табле обешене изнад стола. Разуме се, ниједан Флорињанин није ни могао да буде нешто више од службеника, без обзира колики је и какав посао имао да обавља. Секретар и потсекретар управе били су Саркињани и, мада их је Јуниц понекад сретао на разним пријемима, знао је да га ниједан од њих неће примити овде, у својој канцеларији.

Седео је, и даље нестрпљив, али је сад бар био ближе свом циљу. Чиниолик за столом пажљиво је листао неке списе, загледајући сваки лист исписан шифрама, као да у својим рукама држи тајне читаве васионе. Био је сасвим млад, вероватно тек изишао из школе, и као сви Флорињани веома светле косе и коже.

Доктор Јуниц га је пажљиво посматрао. Он сам потицао је са планете Либар и као сви Либарани имао је веома тамну кожу. У читавој галаксији било је мало планета на којима су боје коже код становника претстављале такву крајност као што је то био случај на Флорини и Либару. Углавном, на осталим планетама боја к.же код људи била је један од прелазних тонова између ове две крајности. Посматрајући га, доктор Јуниц се сетно теорије неких научника да је некад давно, на планети са које сви они воде порекло, човечанство већ било подељено на различите групе према боји коже. Па и на самом Либару постојало је предање да је некад беснео страшиан рат међу људима разне боје коже и да је Либар уствари и основала једна група црних избеглица после једне битке у којој су били поражени.

Кад је доктор Јуниц пре толико година напустио Либар, да би ступио у Институт за свемирску технологију на Артуру, заборавао је легенде које је слушао у детињству. Само једанпут су му се живо вратиле у сећање. На некаком службеном путу стигао је на једну од старих планета

ЦИМЕТ

Пеле историског путовања Кристифора Колумба, у Нови Свет кренули су и други морепловци. На та далека путовања покренула их је, поред осталог, жеља за златом и зачинама о којима се у то време велико причало у Европи. Увек кад бих узео са кренца једну од оних кутија за зачине на којима пише: ванила, цимет, каранфилићи, бибер итд., мене није толико заносио мирис из тих кутија, колико мисао о историји тих зачина. Увек би ми тада пред очима искреле слике лађа, морепловаца, каравана, бродолома, шароликих источњачких пијаца и свега другог из тих минутих времена...

Тако говори један привредни географ кад пише о зачинама, а један од тих зачина је и цимет.

По једној причи старих Грка, цимет потиче из гнезда птице Феникс, а по другој он расте у земљи бога Дионизија. Стари Римљани томе су се смејали, јер су сматрали да цимет потиче из Арабије. Али, ни једни ни други нису били у праву. Цимет је са истока дошао до Феничана, а одатле је кренуо на запад. Арабија је била само успутна станица на ве-



ликом путовању цимета од Индије до Европе. Класична земља цимета је — острво Цејлон.

У 16 веку Холанђани су допрли до Цејлона и сазнали да ту расту најбоље врсте цимета, чија им важност, као извора прихода, није била непозната. Ово су, још много пре Холанђана, знали и владари на Цејлону, који су држали монопол у спољној трговини циметом. После Холанђана дошли су Португалци и присвојили монопол цимета за себе. Али, поново су дошли Холанђани. Још 1518 године Холанђани су знали да праве разлику између појединих врста цимета. Цимет са Малабара није био исто што и цимет са Цејлона. Холанђани су се први досетили да од становника Цејлона траже порез у цимету. Тако је сваки мушкарац изнад дваест година био дужан да годишње да 28 килограма циметове коре. Незасити као и сви освајачи, Холанђани су захтевали све више, чак и до 300 килограма по особи, али то је било немогућно постићи. То нису могли да добију ни помоћу страховитих мучења. Најзад, 1770 године, почели су и сами да гаје цимет и већ крајем 18 века они имају монопол на европском тржишту. Да цене цимету не би пале, Холанђани су понекад палиди читаву брду цимета у Антверпену. Најзад је и њиховом монополу дошао крај кад су Енглези, 1796, загосподарили тржиштем цимета.

Циметовци (Cinnamomum) су биљни род са око педесет врста, које највише расту у југоисточном делу Азије. Све те биљке имају облик дрвета или грма и зимзелено лишће. Особито су важне две групе: циметовци и камфоровци. У прву групу спадају биљке које су одавно познате због мирисавих делова богатих етерским уљем. Цимет који видимо у радњама уствари је кора скинута са стабла Cinnamomum seyalanicum. Он долази у трговину у облику жлебастих цеви. Боје је отвореносмеђе или жутоосмеђе. Има пријатан мирис и оштар укус. То је такозвани цејлонски цимет. У трговину долази и кинески цимет, који има црвеносмеђу боју и трпљивији укус него цејлонски. Кора цејлонског цимета је танка, а кинеског дебела и рапава. Ова два цимета разликују се и по хемиском саставу етеричног уља. Цимет се употребљава и за израду неких фармацеутских препарата, а у народном лекарству служио је за убрзавање циркулације крви, олакшавање дисања, јачање мишића итд.

Најпогодније тло за гајење цимета јесте песковита и плањена земља морских обала. Тек у току четврте године почиње прва берба. Пре тога биљка се посече до земље, тако да избије што више младика, које се подрезују сваке друге године. Те младице достижу висину од један и по до два метра и обложене су танким слојем сиве плуте. Берба се обавља у време најјачег бујања биљке. Тај посао раде нарочито увежбани надничари или љуштачи цимета.

Цевчице које се на тај начин добију углављују се, према величини пречника, једна у другу, па се остављају сложене у гомилу, да би се изазвало лако врење које ће омогућити потпуно отклањање спољне плуте. Тај посао захтева велику извезбаност. Урођеници, помоћу нарочитог штапића, стружу сваку цевчицу циметове коре у коју је увучена дрвена шипчица, да би јој дала чврсту подлогу. Цевчице се затим пакују у мале свежњеве, који се споља украшавају најлепшим коадицама. Ти свежњиви суше се прво у затвореном простору, затим на сунцу и најзад се предају трговини.

Сваки свежњив, у дебелини једног прста, садржи читав низ дугачких кора цвастог облика, добро очишћених споља и углављених једне у друге. Ситнији коадици сложени су унутра. При распакивању, отпади се остављају засебно и од њих се добија оно што се зове „ситан цимет“, који је, нарочито, истог квалитета као и крупан.

БЕЛИ ЦРНЦИ

Нису сви Црнци подједнако црни. Боја коже припадника разних племена, чак и суседних, често је веома различита. Најсветлија је код такозваних „белих Црнаца“, који живе у Белгиском Конгу, у околини Киндуа, потпуно издвојени од племена која их окружују. Кожа им је светла, рекло би се жућкаста, имају плаву и праву косу и светлосмеђе очи. Њихово порекло досад није утврђено.

ПРЕИСТОРИСКА ПОСЛАСТИЦА

За кавијар, односно икру јесетре, моруне или кечиге, знали су и народи који су у веома давној прошлости живели уз велике воде. Они су је сакупљали и јели, баш као што се то и данас чини.

Најпознатији је кавијар из Совјетског Савеза, нарочито из Астрахана.

WALT DISNEY'S

ЛЕГЕНДЕ О ДЕВИ КРОКЕТУ

НА СВОМ ПУТУ ПРЕМА ЈУГУ, ДВА ГРАМНАРА СВРАТИЛА СУ У ТРГЉАВУ НАДА.

РАДУЈЕМ СЕ ШТО ЋЕМО ВИДЕТИ ТИРЗУ!

ДЕВИ! ШТО...

БРАТЕ, ЊИМА ДВОЈИЦИ ДРУГОМ СВОЈ ЖИВОТ!

ПУКОВНИЧЕ КРОКЕТЕ ЧАСТ МИ ЈЕ ШТО МОГУ ДА ВАС ПОЗДРАВИМ!

ТЕ ВЕЧЕРИ, ВОЈНИЦИ И ЦИВИЛНИ СТАНОВНИЦИ ТРГЉАВЕ ПРИРЕДИЛИ СУ ИГРАНКУ У ДЕВИЈЕ ВУ И ВОЈИЉУ ЧАСТ.

ДА ИМ ЈА НЕШТО ОТПЕВАМ?

ВОЈНИ, ПОКАЖИ ИМ КАКО СЕ ВЕСЕЛИ!

ПОЗОВИ СВОЈУ ДРАГУ И ЗАИГРАЈ С ЊИМ ИГРАЈ ДОК СЕ ПОД НЕ ПРОВАЛИ ПОД ВАМА!

ШОСАФ ИГРАНКА СВИ СУ СЕ ОКУПИЛИ ОКО ДЕВИЈА КРОКЕТА.

АЛИ, ТИРЗА...

АЈТЕ ДЕВИ! ПРИЧАЈТЕ НАМ НЕШТО О ЛОВУ НА МЕДВЕДЕ!

НАЈВАЖНИЈА СТВАР ЈЕ НЕ ДОЗВОЛИТИ МЕДВЕДУ ДА ВАС ИЗНЕНАДИ. ТРЕБА ВИ ЊЕГА ДА ИЗНЕНАДИТЕ...

ОХО! А СТАРА БЕТСИ НИЈЕ КРАЈ МЕНЕ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Азија — највећи континент

Азија је највећи континент на свету. Она заузима простор од 44,2 милиона квадратних километара, а на њему живи око 1,334 милиона становника (30 становника на једном квадратном километру). По величини територије она је једна трећина Земље, а по броју становника у њој живи више од половине човечанства.



Најсевернији азиски рт је Челјуски, који се налази на полуострву Памиру; најјужнији рт је Буру, на полуострву Малаки; најисточнији рт је Дежњев, на Чукотском Полуострву; а најзападнији рт је Баба, у Малој Азији. Највиши врх у Азији, а у исто време и на целом свету, је Монт Еверест, који се налази у хималајском планинском сплету и висок је 8.872 метра.

Северну границу Азије чини Северно Ледено Море, источну Велики или Тихи Океан, јужну Индиски Океан, а на западу се, према Европи, налазе као гранични: планина и река Урал, Касписко Језеро, удолина Манич, Азовско, Мра-

морно и Јејејско Море. По разуђености Азија је на трећем месту на свету. Најмање је разуђена обала Северног Леденог Мора, а највише обала Тихог Океана.

Разноврсни облици земљишта условили су разноврсну климу и вегетацију. Овај велики континент географи су поделили на пет природних делова: Предњу, Јужну, Централну, Источну и Северну Азију.

Предња Азија је прелазна област између Африке, Азије и Европе. Због свог географског положаја, економске и саобраћајне важности Предња Азија има велики светски значај. У Предњу Азију спадају

полуострва Мала Азија и Арабија, затим Сирија, месопотамска низија и иранско горје.

Јужна Азија је тропски предео, коме карактеристичност дају ветрови монсуни. У њу спадају самосталне државе и зависне територије, а све се оне налазе у Индији, Индонезији или на Малајском Архипелагу.

Централна Азија обухвата огромни простор од Касписког Језера на западу до Великог Книгана на истоку. То је предео степа, сувих висоравни, а највећи његов део окружен је највишим планинама на земљи. Осим средишњег дела Централне Азије, који припада Совјетском Савезу, и територије Монголије, сав остали део Централне Азије припада Кини.

Источна Азија, или Далеки Исток, налази се у области Тихог Океана, а обухвата део Кине, Кореју и Јапан.

Северна Азија простире се од Тјан-Шана, Алтаја и Саяна на југу до Северног Леденог Мора. То је подручје степа, огромних шума и тундра. Територијално, она припада Совјетском Савезу.

У климатском погледу Азија се дели на: северну или сибирску климатску област, на средишњи или степско-пустински појас и монсонски предео (с тропском климом). Биљне области се поклапају са климатским. Животињски свет који живи на овом континенту веома је разноврстан.

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ВИСОРАВАН АХАГАР?

Ахагар је пространа висораван која се налази у средњој Сахари. Издигне се до висине од 2500 метара. На њој се налазе многе вулканске купе. Према Сахари спушта се степенасто.

ЗЛАТО У МОРУ



Поред осталих састојака, у морској води има и злата. На једну тону морске воде долази злата у вредности од око 15 динара.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА?

ОСТРВО КИРАСАО

У Каринском Мору, недалеко од обала Венецуеле, лежи



мало каменито острво Кирасао, покривено оскудним растињем и с недовољно слатке воде.

Кирасао на шпанском језику значи „исцељење“. Због чега је острво добило то име?

Шпански конквистадор Алфонсе де Охеда стигао је 1499 године на ово острво. Пошто је на њему оставио неколицину својих морнара, који су у току пловидбе били тешко оболели, Охеда је отпловио даље. После неколико година приспео је овамо неки други шпански брод. По сада брода била је изненађена кад је на обали, међу домовама — Индијанцима, угледала здраве и опорављене морнаре са Охедовог брода, које су у Шпанији сви сматрали мртвим. Исцељење Охедових морнара учинило им се као право чудо и због тога су место њиховог опоравка назвали Кирасао.

На овом острву први пут се почео справљати чувени ликер „кирасо“, и то од исушене коре једне нарочите врсте нарице. Иако се данас овај ликер највише производи у Холандији, он је задржао своје старо име које је добио по острву Кирасао.

ДИЈАМАНТ

Дијамант је најтврђи, најтрајнији и најсјајнији од свих



минерала. Те његове особине и донеле су му име. Наиме, стари Грци називали су све тврде метале и минерале адамас, што значи „непобедив“. Већ почетком I века назив „адамас“ почео се употребљавати искључиво за дијамант. Тако писац Манилијус, 16 године наше ере, каже да је „адамас“ камен драгоценији од злата“, а Плиније помиње адамас

као „најдрагоценији међу гемама, знан само краљевима“. Назив адамас променио се времем у „адамант“, касније у „дијамант“, да би најзад постао „дијамант“.

ДЕНДИ

Денди, међународни израз којим се означава мушкарца помодар и кицош, појавила се у Енглеској двадесетих година прошлог века. Седamnaестог априла 1819, у енглеском листу „Нортемптон Меркури“ објављен је један напис под насловом „Порекло речи денди“. У том чланку се каже: „Овај израз, који се од недавно примењује на једну врсту гмизаваца веома честих у метрополи, изгледа да је настао од имена сребрног новчића



на мале вредности названог „дендиарт“, који је ковао Хенрик VII“.

БАРОН

Име барон, које је у латинском језику означавало човека ниског карактера, подлаца, било је у првим француским законима употребљено као заједничко име за све људе без разлике. Ова титула постала је почасном тек у шестом веку, отприлике 567 године. Некадање краљевске слуге постају официри, затим управљачи појединих области и, најзад, суверенови вазали. Покрајине које су им краљеви поклањали, или које су они куповали, добијале су назив „баронство“. У IX веку име барон давано је високим државним функционерима и великашима уопште, али се тиме није означавала припадност овом или оном реду племенства. Тек у XI, XII и XIII веку оно доживљује велик углед, а отада за принчеве и потиче назив „барони краљевства“. Али, почев већ од 14 века, ова титула губи у Француској много од свога сјаја.

БУКОЛИЧАРИ

Буколичари (грчки буколос — говедар) били су грчки и римски песници пастирских песама. Главни претставници: Теокрит код Грка, оснивач буколске поезије, и Вергилије код Римљана.

Ова поезија опева пољски живот и живот пастира.

Одолева и олујама

Италијанско острво Сицилија толико је сиромашно водом да се она за поједине крајеве мора доводити или доносити с коња. Због тога је преко Месинског Мореуза спроведен довод дуг четири километра, који почива на стубовима високим 250 метара. Тај довод конструисан је тако да може одолети и снажним ветровима који дувају брзином од преко 150 километара на час.

ЛАВИРИНТИ

У Фајуму, на Нилу, налазе се рушевине највећег египатског лавиринта, који је саградио Аменемхат III 1830 године пре наше ере. Опис ове пиновске грађевине дали су антички историчари Херодот и Страбон. Она је имала 3.000 ходника, који су повезивали дванаест великих храмова и мноштво капела. Цео лавиринт био је саграђен од гранита, имао је четири пирамиде и степениште од 90 степеника које је водило у „дворану богова“. Усред лавиринта налазио се кип бога Сераписа висок три метра, исклесан у једном комаду камена. Највиши бог у лавиринту претстављао је Минотаура, идола с бичјом главом. Небројене стазе водиле су до њега кроз стотине дворана, да би што више повећале збуњеност и страх код посетилаца.

Највећи познати лавиринт, од кога до данас није остало ни трага, био је саграђен пре 3.500 година на Криту, у част Минотаура, чији је лик откривен на неким недавно откопаним зидовима.

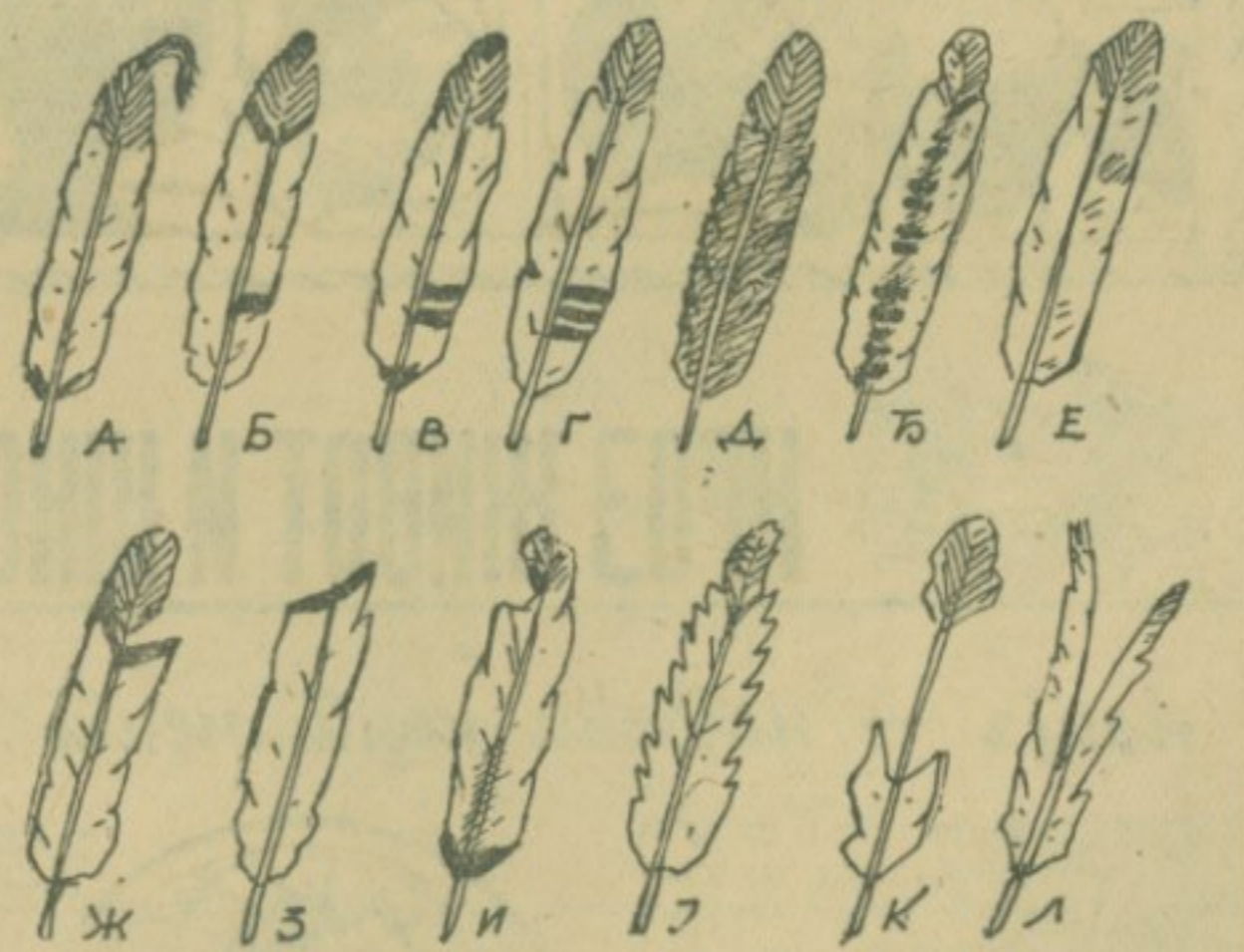
„Лењо“ чудо од детета

Са три године Фред Сафијер је располагао речником од близу хиљаду речи. У петог години читао је са интересовањем и разумевањем „Илијаду“ и „Одисеју“. Основну школу, која у Америци има осам ступњева или разреда, завршио је за три године. За време школовања на колеџу у Сан Франциску, који је завршио са свега дванаест година, он је посећивао продужне факултетске курсеве из аналитичке геометрије, тригонометрије и физике. Сафијер се још колеба да ли ће се одлучити за нуклеарну физику или биохемију. Он исто тако не зна да ли ће студирати на универзитету у Харварду или Чикагу. Универзитет у Чикагу већ му је упутио писмо с дозволом да може, и поред тога што има свега дванаест година, да студира на овој високој научној установи.

Образовањем малог Фреда Сафијера руководио је његов отац, професор филозофије на Универзитету Џорџа Вашингтона. Он тврди да никад није настојао да његов син учи оно што није одговарало његовом узрасту, већ да је искључиво задовољавао његову урођену радозналост. Физика и математика не одузимају малом Сафијеру читаво време. Он се радо игра са својим вршњацима и у игри проводи читаве сате. Недавно, у разговору с једним репортером, Фред Сафијер је рекао за себе: „Ја сам лењ и не радим онолико колико бих могао и колико би требало“.

Индијанска пера

Често предмети који се употребљавају као одећа или као накит немају само своју обичну, практичну или украсну намену. Они могу да дођу и друго, скривено значење. Ова појава среће се и код културних народа, али је много чешћа код примитивних. То је нарочито случај код индијанских племена Северне Америке. Познато је да готово сви одрасли Индијанци носе на глави пера разног облика и боје и у неједнаком броју. Ове



разлике почињу на њиховом значењу. Према перима се може установити, каква је била ратна каријера њиховог носиоца. Ево главних значења: А — човек коме припада перо убио је једног противника; Б, В, Г — убио је два, три или више противника; Д — ранио је противника; Ђ, Е — убио је непријатеље; Ж — скалпирао је свог противника; З, И, Ј, К — скалпирао је више противника; Л — и сам је рањен. У ношњи северноамеричких Индијанаца такозване атлантске културе, која обухвата велику област између Атлантског Океана и реке Мисисипи, нарочито је интересантан појас, који називају ватпум. Он се код племена Пуебло обично састоји од нанизаних љубичастих шкољки и фишчува. Врло често ватпум служи као платежно средство, а понекад и као хроника про-

КАМЕНО ДОБА У МИЛИГИМБИЈУ

Аустралијски урођеници познати су одавно као раса која изумири. Међутим, као што је то случај код америчких Индијанаца и Ескимана, изумирање је последњих година заустављено и број аустралијских урођеника се повећава. За њих су створени резервати, у које белци немају приступа без специјалне дозволе. Један од таквих резервата је пространа Арnhemска област у северној Аустралији, која обухвата преко 30.000 квадратних миља шунгле, планина и пустиње. Једини бели људи у тој области су лекари, учитељи и службеници нарочитих владиних ми-



сија. Њихов заједнички задатак је да оспособе урођенике за самосталан живот, да би се, кад резервати буду укнупти, могли сами о себи бринути. Брачни пар Харингтон провео је извесно време у једној таквој мисији и овако описује свој боравак међу урођеницима:

— Летели смо сатима над непрегледним цунглама, а затим над исто тако непрегледним равницама. Једна жива бића која смо приметили из авиона били су дивљи биволи. Ове велике животиње, пренете у своје време из Малаје, размножиле су се нарочито последњих година, откако је пала цена њиховим кожама, па их људи мање лове. Урођеничка насеља нисмо приметили, јер по топлим аустралијским небом кров над главом није потребан, па урођеници и немају сталних насеља. Они су стално у покрету, ловећи на својим ловиштима, при чему строго пази да не зају у ловишта суседних племена.

Авион се спустио на велики аеродром изграђен за време рата. Припадници племена Јулину, које живи у области око аеродрома, одавно се већ не плаше диновских металних птица и скупљају се на аеродрому кад повремено слети по који авион. Са аеродрома продужили смо ципом до мисије, путем који је водио између дрвених термитских мравњача, високих по више метара. Мисија се налази на брду, где нема много комараца. Зграде су од дрвета, али имају камене темеље који их штите од термита. Око зграда цунгла је раскрчена на затрају.

Слатка вода из мора

У месту Милдур, у Аустралији, постављена је прва сунчана пећ за добијање слатке воде од морске. Тај уређај састоји се од огромног стакленог поклопаца, постављеног преко диновског тањира од пластичне масе, у који се морска вода доводи црпкама. Под дејством сунчевих зракова, који продиру кроз поклопац, вода испарава, а затим се пара кондензује и цевима спроводи у резервоаре. Она служи за домаћу употребу и за наводњавање.



Др. Волта Дизнија

Кавгацација

само што су његове ноге биле двапут дуже од кокошких и личиле на штуле. На њему је било тако мало перја да је потсећао на очерупану кокош коју је домаћица спремила за донац.

Ускоро су се његова браћа и сестре, чим су стајли на ноге, превалили преко ивице гнезда. Очајнички машући

Мало касније, крајчком ока спазно је на земљи глатку, мрку траку. Змија! Кад је она подигла главу и истегла врат, видео се њен плавичасти трбух. Змија је, значи, била младунче кобре, не много старије од њега самог. Бол од пада и љутња што је остављен сам, наједном су нестали као руком однесени.

минути касније случајно наишао, видео је да млада птица по свом борбеном жару ничим не уступа одраслој. Стојећи сад сигурно на својим до малочас слабачким ногама, птић је, потстакнут глађу, претстављао оличење храброг и искусног борца. Посматрајући борбу, ловац се сетно свог бунгалова у сред џунгле и страха од змија који је долазио чим се спусти ноћ.

Змија је подлега. Откинувши јој главу својим снажним канџама, птић се стао слајти. У то му је, газећи нечујно, пришао ловац. Бацно се на њега и зграбио га. Птић је пиштао, отимао се, ударао ногама. Док је ловац успео да га веже конопцем, задовољно је не само једну рану.

„Хеб-раки!“ Био је то први бојни поклич. Не обазирећи се на ланац, Кавгацација се свом силином бацно на змију. Кључао ју је, раздирао канџама, ударао њоме о земљу, мада му она није пружила никакав отпор. И кад је змија најзад била обезглављена, он ју је прогутао у два залогја. После тога тако се смирио да је чак дозволио да га ловац узме у руке.

Кавгацација, разуме се, није тиме постао питома птица. Али, после више оваквих поклона, између њега и његовог господара, односи су постали сношљивији. Ловац је био једина особа на коју он није нападао.

Кад је Кавгацацији било десет месеци, његов господар га је страшо у корпу и однео у Муршидабад, град у коме се неколико дана раније је догодио несрећан случај: у дому градског судије умро је један слуга од уједа кобре која се неопажено увукла у кућу. Кавгацацију су пре стали да хране да би добро ограднео. Сутрадан увече одвезали су га с ланца и пустили у кућу, коју је судија, из страха од кобре, био напустио са читавом породицом.

Насупрот осталим змијама, кобра излази у лов само ноћу. Због тога се претпостављало да ће се она, ако је у самој кући или негде у њеној близини, појавити и ове ноћи. Изгладнели Кавгацација био је зле воље. Обишао је све одаје, кључујући и тамо неку столицу и најзад легао на под и задремао.

Љута борба с две кобре

Ускоро се изнад њега зачуо слаб шум. Велика лепеза, окачена о таваницу по-

чела се лагано њихати и од ње се одвојила дуга, изијена трака: краљевска кобра, дугачка три метра, силазила је из свог гнезда. Она се полако спустила на столицу, с ње на под и кренула у кухињу.

Шум њеног кретања, или њен мирис, пробудили су Кавгацацију. Угледавши змију, бацно се на њу хитро као муња и његов ратни поклич одјекнуо је по читавој кући. С треском се на под срушила столица кад је змија узмакла да би с више снаге узвратила ња напад. Њен еластични врат био је напрегнут као челична опруга. Удар канџом и Кавгацација је отскочно уназад. Кобра, враћајући ударац, промашила га је за свега два сантиметра. Крикнувши још продорније, птић се по други пут бацно на змију, трудећи се да се својим канџама закаче за њен врат. Скакала је вешто час напред, час назад, кључала јој очи, кидала кожу.

Кавгацацији оштри крици нису ни за тренутак престали. Један слуга, који је био остављен под прозором да мотри на кућу, отрчао је на први крик да обавести судију и ловаца. Окупљени у дворштуру, људи су, задржавајући дах, ослушкивали: најсмртоноснија од свих индијских змија борила се за годишњи живот с још недораслом птицом — секретаром. Кобра је ударила једном, два пута... све поред птице. С победничким криком Кавгацација је зарио своје оштре, неумољиве канџе у змијин врат. Удар је долазио за ударом. Најзад, Кавгацација је одбацио страну змијину главу и врат. Он то никад није јео. Баш у том тренутку с таванице се спустила друга змија и дубоко зарла своје зубе у ногу срчане птице. Са страшним криком Кавгацација се окренуо...

Сунце је већ било високо отскочило кад су, наоружани пушкама и штаповима, опрезно ушли људи. Две обезглављене кобре и мртви Кавгацација лежали су на поду.



Недалеко од Миднапура, у Кедгери — тако се зову џунгле око ушћа реке Ганга — два још недорасла створења борила су се на живот и смрт. Ловац, неки Енглец, зауставивши дах, посматрао је како неспретна, још голуждрава птица секретар (змијар) води борбу с младом краљевском кобром дугачком преко пола метра. Она се борила са змијом читав час, убила је и — појела.

Преци овог птића некад су таманили змије на афричким обадама, око делте реке Нигер, и по баруштимама обрадним мангровним дрвевима. Због своје дивље и „тврдоглаве“ нарави, секретар никад није могао постајти пољу домаћа птица као што је, на пример, рода. И мада су људи у Индији уложили много труда да припитоме овог пернатог кавгацацију с реским, продорним гласом, да би им, заједно с мунгосом и родом, бранио кућу од змија, успеха није било.



Напрегнувши читаво тело, он се с продорним криком бацно на вековног непријатеља. Кад је ловац неколико

крилима, пали су на земљу и — почели самосталан живот. Родитељи су сматрали да је њихова дужност према деци испуњена и више нису обраћали никакву пажњу на птића који је остао у гнезду. Нека седи тамо и угине од глади, или нека излети из гнезда и почне да живи на земљи — то је имао он сам да одлучи.

Два дана је птић гладовао. За његову глад знала је читава џунгла, јер је стално пиштао, продорно и реско као сирена. Секретари су познати по тим оштрим крицима који не заостају са звиждуком локомотиве.

Громка жалопојка

Мучен глађу, млади секретар је још неколико пута поновно своју громку жалопојку, али мајка није одговарала на његово дозивање. Срдито „гуњајући“, он се довукао до ивице гнезда на чијем од гранича и заклачио се за њу својим необично јаким канџама, које су код одрасле птице секретара много снажније но код америчког белоглавог орла. Трудећи се да одржи равнотежу, он је снажно замахнуо својим крилима на којима је перје тек почело да нице. Најзад, одважио се и „полетео“ надоле с висине од шест метара. То је пре био пад него лет.

Птић је свом силином ударио о земљу и притом се два пута преврнуо пре но што је успео да стане на ноге и да реским криком изрази своје негодовање и бес. Али, снага га је напустила и он је грудимо пао на земљу, заузевши онај нарочити положај какав заузимају све птице секретари кад се одмарају: обе ноге испружене назад, а крила широком раширена и припијена уз тло.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

ЈЕДАН КОНТИНЕНТ — СТОТИНЕ ЈЕЗИКА

На афричком континенту говори се око 700 језика. Међу-



тим, само мали број њих употребљава се на ширим подручјима.

БАШТОВАН — „ВАЈАР“

Гас Јирикс из Вилдвуда, у Њу Џерсију, већ 26 година прави у свом врту статуе од живе оградe. На његовом имању, на површини од око пола јутра, налази се данас преко 300 разних фигура које је Гас „извајао“ у зеленилу. Ту се могу видети кола са упрегнутим коњима, брод, играчи безбола за време утакмице и друго. Овај чудни баштован проводи свакодневно

по шест часова у свом врту, који је увек пун радозналих посетилаца.

БОЛЕСТ КАО ЛЕК

Једини психијатар који је добио Нобелову награду био је Вагнер-Јаурег. Он је од 1877 до 1917 године вршио експерименте да би маларију применио као лек за лечење прогресивне парализе. Целокупна своја истраживања објавио је 1920 године, дакле после 33 године стрпљивог и упорног рада. До пеницилинске ере, прогресивна парализа, једна од најтежих душевних болести, лечила се с доста успеха једино маларијом. Данас се она лечи пеницилином.

И РАК ИДЕ НАПРЕД

Обично се мисли да се рак креће уназад, па отуда и узречица „напредује као рак“ за онога који слабо или никако не одмиче у послу. Међутим, рак се креће напред као и све остале животиње, али кад пљива добија се супротан утисак. Наиме, да би се кретао у води рак се служи својим снажним репом, који подиња испод доњег дела тела. Због тога нам изгледа да се он креће уназад.

МУЗИКА БЕЗ ТОНОВА

Недавно је конструисан апарат који приликом вежбања на неком дувачком инструменту пригушује тон. Апарат је подешен за кларинет, саксофон, тромбон, цез-трубу и друге дувачке инструменте. За време вежбања музичар чује чисте, само пригушене тоне, док суседи уопште не чују музику, па чак ни чланови породице који се налазе у суседној соби.

КО ЈЕ БИО АЛ-БАТАНИ?

Ал-Батани (850 — 929) био је арапски астроном. Називан је арапским Птолемејом. У свом делу „Наука о звездама“ Ал-Батани исправио је многе погрешке александријских астронома. Он је открио основни образац сферне тригонометрије.

ФОТОГРАФСКА КАМЕРА У УПАЉАЧУ

Неки Фабри Вестлеј из Милвокија, у САД, има богату збирку фотографских апарата. Недавно је он своју збирку попунио једном необичном камером, која је смештена у упалјачу за цигарете. Довољно је само креснути упалјачем па да се направи снимак жељеног предмета. Сочива овог фотографског апарата су тако ситнија да се голим оком не могу видети.

КАКАВ ЈЕ ТО ЈАРИ УСЕВ?

Јари усев по правилу се сеје с пролећа, а не с јесени, јер не би могао да издржи зимске мразеве. Супротно од овога су озиме усеве, који се сеју у јесен, а сазревају и жању се у дуљег лета, као што су: пшењница, јечам, грахорица и друго.

УВЕК ИСТА КОЛИЧИНА ВОДЕ

Количина воде на свету вековима се не мења, али се за-



то однос количине воде у океанима, атмосфери и на кошу мења из минута у минут.



ИДЕМ ЈОШ МАЛО ДА ПРОШЕТАМ. БАШ НЕМАМ ШТА ДА РАДИМ.

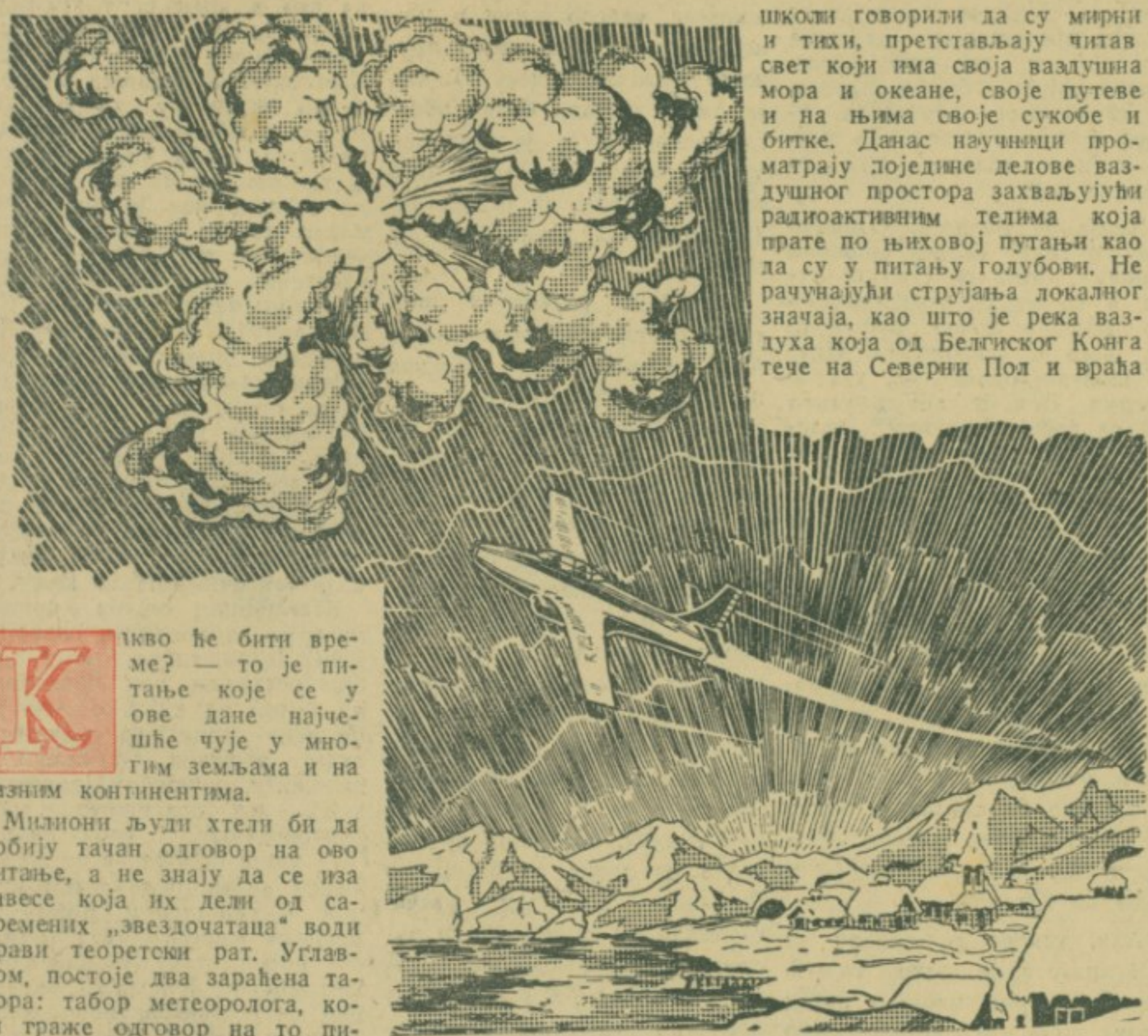
ЗНАМ ЈА ЊЕГА. САД ЈЕ МНОГО РАДОЗНАО, А ТО СЕ И ТРАЖИ.

ЗНАО САМ ДА ЋЕ ПОТРИЧАТИ ПРАСИЊИМА.

САД ЈОШ ДА ИМ ДАМ УГОВОРЕНИ СИГНАЛ.

НАСТАВИЋЕ СЕ

У ЗОРУ 23 ФЕБРУАРА..



школи говорили да су мирни и тихи, представљају читав свет који има своја ваздушна мора и океане, своје путеве и на њима своје сукобе и битке. Данас научници проматрају поједине делове ваздушног простора захваљујући радиоактивним телима која прате по њиховој путањи као да су у питању голубови. Не рачунајући струјања локалног значаја, као што је река ваздуха која од Белгиског Конга тече на Северни Пол и враћа

Кишко ће бити време? — то је питање које се у ове дане најчешће чује у многим земљама и на разним континентима.

Миллиони људи хтели би да добију тачан одговор на ово питање, а не знају да се иза завесе која их дели од савремених „вездочатача“ води прави теоретски рат. Углавном, постоје два заређена табора: тabor метеоролога, који траже одговор на то питање у земљиној атмосфери, и тabor астрофизичара, који у истом циљу испитују Сунце. Температура на половима у току последње зиме није унела никакву забуну у први тabor. Што се тиче стручњака у другом, они изјављују да 1956 година неће бити као претходна. Астрофизичари кажу: „Људи с правом тврде да се време пореметило, а ми, научници, знамо и због чега“.

секунде и далеко премашило снагу експлозије најјаче досад начињене водоничне бомбе. У два сата узору 23 фебруара њу су јасно видели јалански астрономи. То незнатно „штучање“ нашег Сунца изазвало је у космичком простору невероватно снажну буру, која је била праћена пљуском сићушних *комадића атома.

се у Конго, откривене су огромне масе вечно непокретног ваздуха, који је згуснут до апсолутне хладноће. Ту се налазе прави резервоари мра-

за и хладноће, који се, под утицајем неке непознате катастрофе, сручују на Земљу и њено становништво...“

Амерички научник Пол Сипл доказује да нам се последња зима толико одужила зато што је „проваљено“ једно такво језеро хладноће које лежи изнад гренландских планина. Што се тиче катастрофе на Сунцу и њених последица, то није тешко објаснити — каже Сипл. — Ако је ударац који нам је дошао са Сунца могао да зрекне радио-везе и да заглуши радаре, сасвим је природно да је тај исти удар изазвао незапамћена нуклеарна струјања која су утицала на групације хладног ваздуха.

Један астроном, чији се свакодневни задатак састоји у томе да нарочитим антенама и „слепим“ огледалима испитује „поручке“ које нам стижу са Сунца, рекао је следеће:

„Наука још није стигла дотле да предвиђа звездане експлозије јер се истраживања у том правцу врше тек од 1950 године. Али, на основу досадашње рачунице можемо тврдити да се такве експлозије не догађају једна за другом. За сада, космичка бура се стишала и ми ових недеља преживљујемо последње потресе овог јединственог звезданог грома. Нама, астрономима, познато је да када се поново вастави атмосферска равнотежа, мањак у топлоти — као што је онај који је задесио целу северну хемисферу ове зиме — увек се надокнађује. Ми се, дакле, можемо надати да ће ово лето бити необично топло, а оно чега се треба плашити то су грмљавине с непогодама“.

РЕЗЕРВАРИ

НАЈСТРПЛИВИЈИ „ДУВАЧ“ СВИХ ВРЕМЕНА



му чак дозвољава да је зими упрегне у своје мале санице.

ШТА ЈЕ КО КОМЕ?

Педесетогодишњи Наполеон Бол из Портланда, у Америци, оженио се пре две године удовицом Аном Ранкур. Четворица његових синова из првог брака послужили су стопана свога оца и у току следећих шест месеци оженили су се са четири ћерке своје маћехе које су потицале из њеног првог брака.

ПЛОДАН ЛИМУН — ПАТУЉАК

Једно лимуново стабло у Калифорнији, високо свега 92 сантиметра, донело је прошле године 135 великих плодова.

РАМЗЕС III И ШАХ



Судећи према неким записима на зидовима Тебе, египатски фараон Рамзес III радио је и често играо шах или неку игру сличну данашњем шаху.

Сирене у поларној ноћи

Усред поларне ноћи, 23 фебруара ове године, пилоти америчке тајне базе на Арктику наједном су чули како завија сирена на узбуну. Пре но што су радар-апарати открили најмањи знак неког сумњивог авиона, пилоти су се нашли у дворани, где су им командир ескадрила заповедио да узлете у циљу извиђања.

Шта се, то необично догодило?

Тек што је зујање извиђачких авиона занемело, губећи се над огромним деленим просторима, кад се некаква чудна светлост указала на небу. Она се појавила у виду дугачког реда ватрених копаља у свим могућим бојама, а изгледало је као да долази из зенита, падајући право на земљу. То је била поларна светлост. Наравно, знак за узбуну није био дат због овог величанственог пожара на небу, на који су арктички пилоти и техничари били одавно навикли, већ због једне друге необичне појаве: сви гајерови бројачи почели су јавно да зује и каваљке су им отскочиле до крајњих бројева. То би се могло очекивати једино да је атомска бомба експлодирала у непосредној близини. Радиоактивност је била достигла крајњу границу и сад је требало дознати по сваку цену није ли то какав изненадан напад, или је можда реч о неком непознатом оружју.

Узбуну је прекинуло хитно отпослато објашњење физичара Џона Симпсона, професора универзитета у Чикагу и стручњака за космичке зраке, који је јавно: „Нападач се не може уништити оружјем које је начинила људска рука. Нападач је — Сунце!“

Бура због Сунчевог „штучања“

И данас још најсметливији стручњаци — математичари, физичари и хемичари — оклевају да се потпуно изјасне о овоме што се догодило. Зна се само толико да се у средишњи сунчеве масе одиграла нека врста експлозије, необично брзо сагоревање које је трајало стотинити део

Двадесет и четири часа касније, многе емисионе радиостанице нису се уопште могле чути. Британска подморница „Ахерон“, која је по дужности у сталној вези са Адмиралитетом. Изнаена, њене емисије су престале. О квару радио-станице није могло бити ни речи, јер је подморница имала и две добре помоћне станице. Пуних седам часова у Адмиралитету се сматрало да је брод потонуо, па су породицама чланова посаде била упућена писма, припремајући их на најгоре. Наједном, подморница је поново почела да даје знаке живота.

Исти феномен запажен је на поштама у Лондону, Риму и Њујорку. Међународни радиотелефон на кратким таласима неколико часова није радио.

Резервоари мраза и хладноће

Сада се читаоци могу запитати: какве везе има експлозија која се догодила на Сунцу с временом овога лета? Што је најдешње, исто питање постављају и метеоролози, јер ни они не верују у такве везе. Али, ево шта одговара научник светског гласа Питер Ван Дреслер:

„Метеоролози врше своја испитивања верујући да се о лепом или ружном времену одлучује при земљиној површини. Они заборављају да Земља није усамљена у свету. Ми уствари живимо у сунчевом предграђу. Све што се догоди на тој звезди има последица за нашу планету. А то нису никакве претпоставке. Нови радар изванредне снаге помогли су нам да откријемо вечно струјање атома између Сунца и Земље, праву бујницу наелектрисаних честица које нас с њим везују. Недавно је чак утврђено да се на 100.000 километара од наше планете налази нека врста вртлога. И пошто је све то тачно, како је овда могућно претпоставити да се фебруарска експлозија на Сунцу не тиче наше климе?“

„Пионири једне нове науке сада праве карте горњег атмосферског простора, јер ти далеки слојеви разређеног ваздуха, за које су нам у



Са свих страна

АЛУМИНИЈУМ У АФРИЦИ

У бившој енглеској колонији Златној Обали недавно је завршен пројект велике бране на реци Волги, која ће, посредно, учинити да ова земља постане произвођач великих количина алуминијума, а то ће, опет, утицати на повишење животних стандарда становништва. После Златне Обале, и у Француској Гвинеји предузимају се мере за већу производњу овог метала. Водојака



и Конкурују омогућиће добијање три милијарде киловат-часова струје годишње, а то је трипут више него што даје највећа европска брана у Женицијату. Широка трака црвене земље која се простире дуж афричког континента богата је бокситом, тако да ће индустријски развитак овог дела света свакако почети са алуминијумом. Што је најважније, хидроелектрични извори биће савсем довољни да одговоре великим потребама индустрије алуминијума за електричном енергијом.

ХЕМИСКО ОСВЕТЉАВАЊЕ НЕБА

Центар за испитивања у Кембриџу, у САД, недавно је објавио извештај о једном хемиском опиту извршеном сто километара изнад војне авионоске базе у Новом Мексику. На тој висини дневно зрачење сунца разлаже молекуле кисеоника и атоме. Хемичарима је познато да се атомски кисеоник могу вратити у стање молекула и



присуству малих количина азотовог оксида, који делује као катализатор. На основу тог принципа, стручњаци су послали у атмосферу једну „бомбу“ напуњену с девет килограма овог оксида. Десет минута доцније, на небу се распрострла светла мрља четири пута већа од пуног месеца, која је светлела упола мањим сјајем. Практична вредност овог опита још се не да сагледати, али није искључено да ће се до не доћи у току даљих испитивања.

„ЛТЕВА“ ПОДМОРНИЦА

Подморница је, од свих ратних средстава, најпогоднија за изненадни напад, јер је њу изванредно тешко пронаћи. Али, кад је непријатељ већ открије, њена посада може да бира једно од два решења: предају или узбуђење у великој дубини. Да би се створила и трећа могућност, неки



аеронаутички инжењери израдили су планове и сада покушавају да начине „целну подморницу“ за коју неће постојати препреке. Она ће бити снабдевана неком врстом смички и моћи ће да се за кратко време преобрази у прави реактивни торпедо. Сем тога, у њој ће се налазити машине са „атомском главом“, помоћу којих ће моћи да се управља подморницом и са земље.

И ОД НАЈЛОНА...

Хартија се прави одавно, и то од разноврсних ствари: биљака, крпа итд. У новије време врше се експерименти да се прави и од најлона. У томе се успело, али о већој производњи још се не може говорити. Хартија од најлона веома се тешко цепа, отпорна је према влази, плесни, топлоти и дејству хемикалија. Жилава је и трајна.

УЦЕЊЕНИ ЛЕПТИРОВИ

Зоолошки институт у Бону, у Западној Немачкој, бави се проучавањем кретања лептира белог купусара, чије гусенице причивавају велике штете. У том циљу скупљено је у овом институту 10.000 лутака овог лептира. Чим лептирови буду изишли из чауре, биће обојени црвеном или плавом бојом, а затим пуштени. Сваки онај ко институту буде вратио оваквог лептира, уз податке о месту хватања, правцу ветра и правцу кретања лептира, добиће награду. Верује се да купусар прелети дневно око 150 километара. На слаге масних материја, створене још у време док је лептир био гусеница, омогућују женки купусара да лети прва три дана без прекида, не тражећи храну.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПОНАЈБОЉИ...

На светским тржиштима, у последње време, све се више појављују предмети за домаћинство израђени од пластичних материја. Једна од тих материја је и полиетил. Ова маса први пут је уведена 1945 године. Тада су од ње прављени тањир и чаше, а 1947 почеле су да се израђују и веома лепе боце, које су биле особито погодне за парфимерске препарате, за сок од парадајза итд. Први производи имали су млечну боју и били су непровидни, док се сада израђују у неколико лепих и нежних боја. Знатно је порастао и број предмета који се израђују од полиетила: чиније, посљужавници, корпе за рубље, бокалице, и др. Ови производи су несаломљиви, отпорни су према киселинама и хемикалијама, без укуса су и без мириса па су погодни за смештај намирница, не могу да се оштете, а не штете ни предмете на којима стоје.

ПАРЧЕ ХАРТИЈЕ — БАСНОСЛОВНО БОГАТСТВО

Кај је недавно у Њујорку приређена изложба аутомобила, поштанских марка и фотографија, на тој изложби приказана је и најскупља марка на свету. То је једна црна марка Британске Гвијане стара сто година, са ознаком вредности од једног пенија. Данашња њена вредност цени се на 100.000 долара.

ДА БИ ЗАШТИТИЛИ ШУМЕ...

У Уганди, пространој области у Источној Африци, шумама, као и свуда на свету, велику штету наносе разни инсекти, а овде и неки сисари. Да би се заштитило младо дрвеће од дивљих животиња, праве се оградe од жице кроз коју се пушта електрична струја. Ове оградe служе веома успешно против слонова и других великих сисара. Кад су у питању ситнији си-

сари, онда се ограда прави од гушће испреплетаних жица. Али, ове оградe не могу да се употребе против свих животиња. На пример, против мајмуна уопште не користе, јер их они једноставно прескачу.

САД СЕ И ТО ЗНА

Да би биљке живеље и развијале се, морају да узимају знатне количине минералних соли из земље. Количина тих соли и њихово дејство могу да се оцене помоћу изотопа. Научници сада знају и како се врши размена материја при исхрани биљака. Тако су они установили да се сокови у стаблу храста пењу брзином од једног метра за један минут. Соли које прими корен храста пронађене су петнаест минута доцније у његовом лишћу. Тај храст био је висок 15 метара.

ИПАК СЕ ОПИРУ

Миксоматоза, болест зечева која се прво појавила у Аустралији, у почетку је потпуно заштрала ове животиње. Али, према последњим извештајима, зечеви постају све отпорнији према њој. Наиме, од десет оболелих животиња једна преживи болест. Стручњаци мисле да ће утинуће зечева од миксоматозе у неким областима Аустралије ускоро опасти за 50 од сто.

ШТА ЖЕЛИШ...

Неке фабрике данас израђују делове намештаја који могу да се састављају према потреби. Ти делови имају челичне ногаре, а једни за друге прикључују се шrafoвима. Основне јединице таквог намештаја су: састављени орман за књиге, писаћи сто и једна комода. Од ових основних јединица, када се распаре, могу се, помоћу различитих комбинација, добити: трпезариски креденц, разни орманчићи, тоалетни стоцићи и низ других ствари.

АТОМСКА АПОТЕКА

Радиоактивни изотопи — или радиоизотопи — налазе драгоцено примену и у медицини. Тако радиоактивни фосфор служи за откривање прекомерног стварања првених крвних зрнаца у сржи костију; радиоактивни јод за лечење поремећаја тироидне жлезде; радиоактивни кобалт и злато за борбу против рака; радиоактивни арсен и стронцијум за лечење тумора; радиоактивни галијум, натријум, калијум и хром употребљавају се у дијагностичке сврхе, итд. Сматра се да су ти „атомски лекови“ досад спасли око 150.000 људских живота.

МЕТАЛИ У ТЕЛУ

У једној лабораторији у Бостону стручњаци проучавају и улогу оних минималних количина разних метала који се налазе у људском организму. Према мишљењу неких од ових стручњака, човечији организам садржи око 30 разних елемената, али се мало она какве су њихове функције. У току проучавања примећено је да је цинк важан чинилац у хроничној леукемији, бакар код срчаних напада, итд.

ЕКСОСФЕРА

Ваздушни омотач наше планете подељен је на више слојева. Онај последњи, који се граничи с безваздушним вавонским простором, зове се ексофера. Она почиње на висини од око 1.700 километара и о њој се још веома мало зна.

ФУТБАЛ НА БИЦИКЛИМА

У Милану је одржана једна несвакидашња фудбалска утакмица. „Фудбалери“ су били на бициклима, нарочито подељеним за овај меч. Тимови су се састојали од по два играча. Лопта је, по правилима ове чудне игре, могла бити упућена на противнички гол само точковима бицикла.

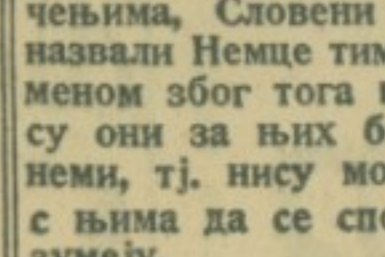


... кокосова палма даје први плод тек после десет година. ... канаринке се не гаје највише на Канарским Острвима, као што се обично мисли, већ у Норвичу, у Енглеској, одакле се извозе у разне европске земље и у Америку. ... реч касарна долази, изгледа, од италијанских речи „каза д' арме“, што значи кућа оружја. ... скакавац има пет очију. ... реч уторак долази од старословенске речи „втори“, што значи други, јер је уторак други дан у седмици. ... у америчкој савезној држави Алабама постоји једно језеро из кога сваке три године вода изненада ишчезне, остављајући суу рибу на сувом дну. После извесног времена, језеро се поново испуни водом. ... прва опера која је икад била написана јесте „Орфеј“ од Монтевердија. Приказана је 1607 године. ... гнезда једне врсте дивљих пчела које живе у Тексасу могу да буду тешка и по 35 килограма. Ове пчеле праве гнезда на рачвастим гранама дрвећа.



сахрањено је у Француској, али његово срце пренесено је у Фернеј, у Швајцарској, где је Волтер живео за време свог изгнанства.

... по неким тумачењима, Словени су назвали Немце тим именом због тога што су они за њих били неми, тј. нису могли с њима да се споразумеју.



... у неким крајевима наше земље величина се назива пјештаница.



ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ВРАЧ — ПОГАЂАЧ

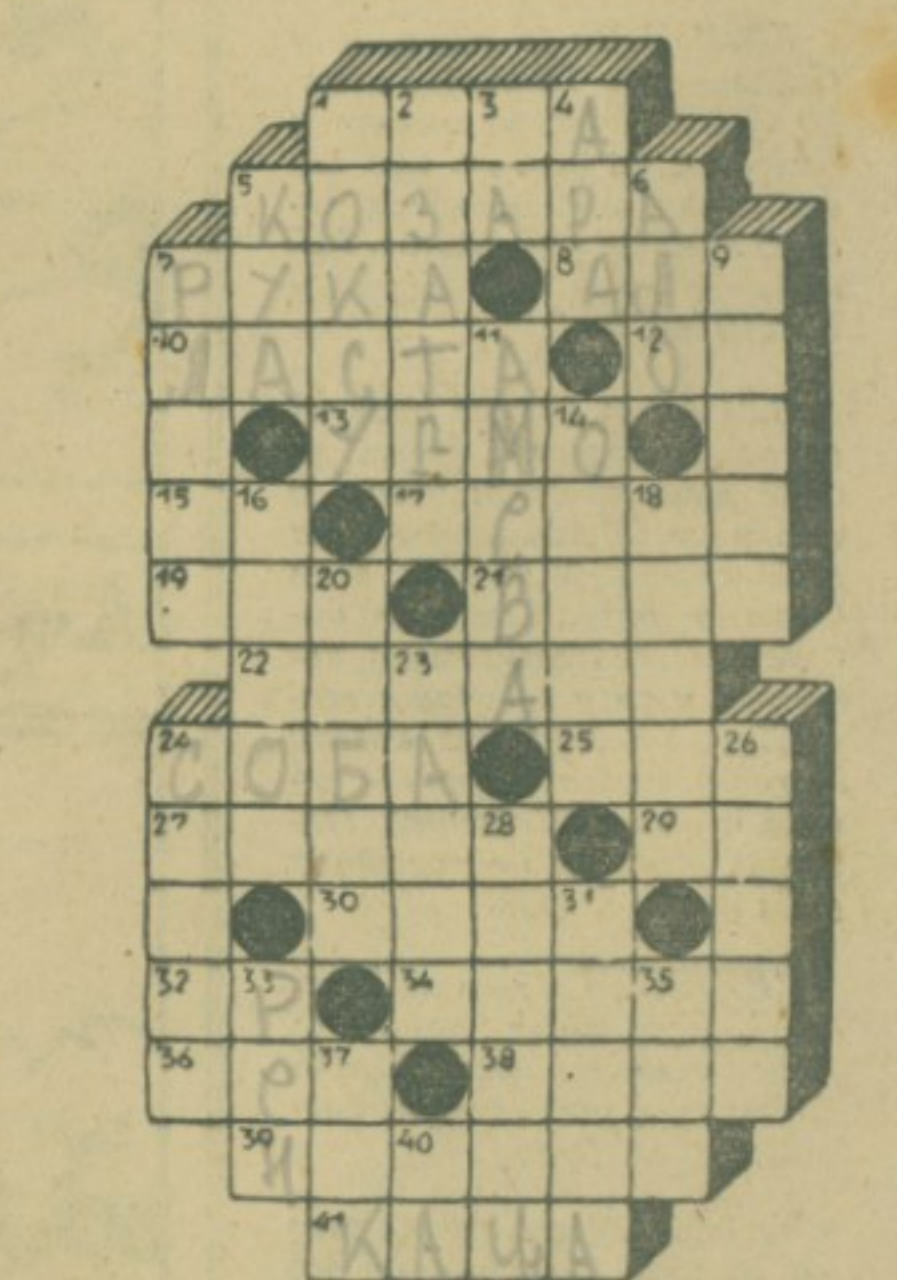
I				II				III				IV			
1	27	53	79	2	27	54	79	4	29	54	79	8	29	58	79
3	29	55	81	3	30	55	82	5	30	55	84	9	30	59	88
5	31	57	83	6	31	58	83	6	31	60	85	10	31	60	89
7	33	59	85	7	34	59	86	7	36	61	86	11	40	61	90
9	35	61	87	10	35	62	87	12	37	62	87	12	41	62	91
11	37	63	89	11	38	63	90	13	38	63	92	13	42	63	92
13	39	65	91	14	39	66	91	14	39	68	93	14	43	72	93
15	41	67	93	15	42	67	94	15	44	69	94	15	44	73	94
17	43	69	95	18	43	70	95	20	45	70	95	24	45	74	95
19	45	71	97	19	46	71	98	21	46	71	100	25	46	75	95
21	47	73	99	22	47	74	99	22	47	76		26	47	76	
23	49	75		23	50	75		23	52	77		27	56	77	
25	51	77		26	51	78		28	53	78		28	57	78	

V				VI				VII			
46	29	58	87	32	45	58		64	77	90	
17	30	59	88	33	46	59		65	78	91	
18	31	60	89	34	47	60		66	79	92	
19	48	61	90	35	48	61		67	80	93	
20	49	62	91	36	49	62		68	81	94	
21	50	63	92	37	50	63		69	82	95	
22	51	80	93	38	51	96		70	83	96	
23	52	81	94	39	52	97		71	84	97	
24	53	82	95	40	53	98		72	85	98	
25	54	83		41	54	99		73	86	99	
26	55	84		42	55	100		74	87	100	
27	56	85		43	56			75	88		
28	57	86		44	57			76	89		

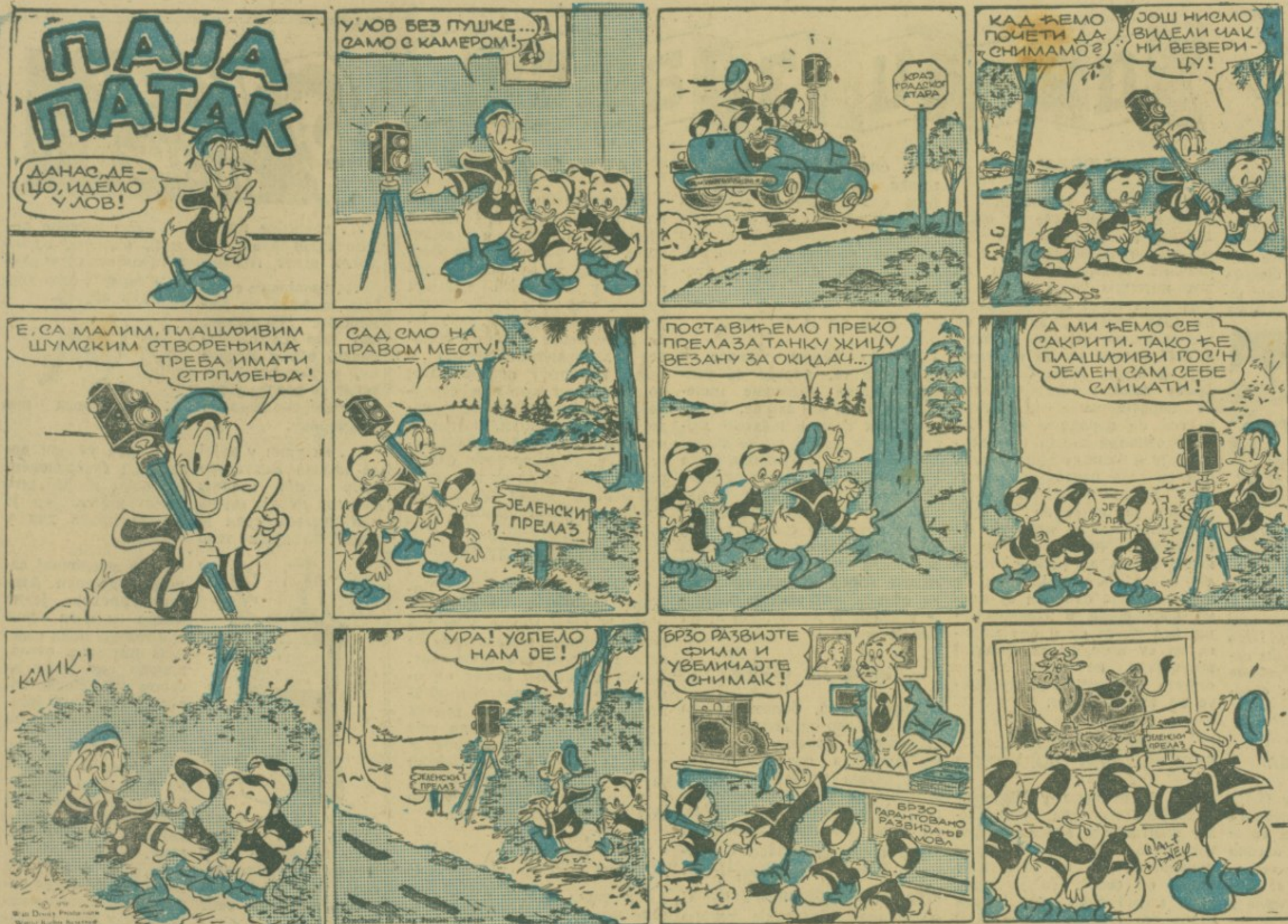
Узмите комад картона и исцелите седам оваквих правоугаоника, само да буду два до три пута већи. На картонима испишите исте ове бројеве које видите на нашем цртежу. Тако припремљене картоне подложите на сто и реците друговима да можете погодити сваки број који они буду замислили. Онога који не верује замолите да разгледа на којим се све та блицима налази број који је замислио и да вам то каже. Ви онда брзо, у себи, саберите бројеве који стоје у горњем левом углу на тим таблицама. Збир ће увек да вам даде замислени број.

Водоравно: 1) географски појам; 5) наша планина; 7) посуда за сејање; 8) врста женског гласа; 10) врста птице; 12) злато (франц.); 13) геометријска слика; 15) гувернер Са. Јелене за време Наполеоновог заточења; 17) град у Грчкој; 19) престоница старе Арголиде; 21) позорица; 22) врста грожђа; 24) дворана; 25) место у Шведској чувено по смучарским теренима; 27) прилог за место; 29) слово латинице; 30) писка; 32) хемиски знак за придијум; 34) атак; 36) холандски сликар из 17 века; 38) град у старом Египту; 39) врста папрати; 41) велико буре.

Усправно: 1) мера за дужину; 2) планина у Грчкој; 3) јапанска мера за дужину; 4) врста птице; 5) личност из Шекспирове трагедије; 6) телефонски позив; 7) врста тканине; 9) један Трагедије роман; 11) једнолична животиња; 14) старење; 16) део намештаја; 18) велико језеро у Финској; 20) град у Румунији; 23) турски песник из 16 века; 24) место код Сплита; 26) град у Грчкој; 28) врста грожђа; 31) скупштина у старој Спарти; 33) љут корен; 35) грубо сузно; 37) водена животиња; 40) мера за дужину у Сијаму.



РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) Р(анковић) С(ветолук); 3) Комој; 5) Мадера; 7) Калахари; 9) еро; 10) нит; 11) си; 12) си; 14) ка; 15) Новара; 18) вене; 19) Матоп; 21) ро; 22) ас; 23) ти; 25) она; 27) кер; 28) Годавари; 31) Медина; 32) нула; 33) ра.
Усправно: 1) рода; 2) смех; 3) кало; 4) Оран; 5) Марин; 6) Арика; 7) хос; 8) Ита; 12) Света; 13) нанос; 16) ова; 17) реп; 19) моном; 20) опера; 21) рог; 24) Ири; 26) Аден; 27) кана; 29) Адур; 30) вила.



ПРЕДУХИТРИО ГА

Хорације: Требало је да видиш шарана кога сам јуче упецао. Шта мислиш, колико је био тежак?

Мики: Па, отприлике трећину од тога.

КАД ЋЕ ВЕРУЈЕ...

Шлија се упознао с једном девојком и почео да јој се удвара:

— Ви сте сваког дана све лепши! — каже јој својим најубедљивијим гласом.

— О, то је претерано, — брани се она.

— Добро, онда рецимо сваког другог дана!

ПЕРА ЖДЕРА ВЕГЕТАРИЈАНАЦ

Попај: Шта! Једеш месо! А пре неки дан си се хвалио како си постао убеђени вегетаријанац!

Пера: И јесам. Али, данас постим.

СНАШАО СЕ

Пата: Иди ми с очују! Зар да заборавиш да ми је данас рођендан!

Паја: Ох, извини. Уопште нисам приметио да си за годину дана постала старија.

Који је одговор
шачан

КАШИЈАК је: стари спорт с коњима планина старо јело од кукурузна брашна врста ветра у нашим крајевима

ПАГАР је: острво у Јадрану град у Грчкој врста рибе тропско дрво

КЕХЕНЦИ су: племе у Туркестану шалив назив за становнике неког града врста ораха село у Босни

ФАТСИЈА је: турско женско име мирисно уље град у Персији биљка

ОДГОВОР:

КАШИЈАК је планина у Словенији, у Похорју, између Велике Реке на западу и Радовине на истоку, око девет километара јужно од насеља Брезове (на Драви). Кашијак је висок 1177 метара и пошумљен је.

ПАГАР је морска риба из групе тврдоперки. Може да буде дуга до један метар и тешка до 20 килограма. Ова риба слична је зубаци. Има бакарну боју. Лови се рибарским алатом званим парангал, и то у августу и септембру, на морским косама Неретљанског и Хварског канала и испод Шибеника. Пасар је једна од најкукусијих риба нашег Јадрана.

КЕХЕНЦИ, „они који зевати“, јесте израз којим је Аристофан од шале назвао Атињане, а значи зевала, блесани.

ФАТСИЈА је украсна собна биљка. Листови су јој сјајни. Пореклом је из Северне Америке и Источне Азије. Од једне врсте ове биљке у Кини и Јапону прави се хартија.

